



MASARYKOVA UNIVERZITA

Pojem organizace veřejné správy
Organizační principy veřejné správy
a jejich uplatnění
Organizační struktura veřejné správy
Subjekty vykonávající veřejnou správu

MV936K Správní věda

3. přednáška 27. 3. 2024

Petr Havlan

Osnova přednášky a její cíl

- ❑ *pojem organizace veřejné správy*
- ❑ *organizační principy veřejné správy a jejich uplatnění*
- ❑ *organizační struktura veřejné správy*
- ❑ *subjekty vykonávající veřejnou správu*
 - ❑ *stát*
 - ❑ *územní samosprávné celky*
 - ❑ *subjekty zájmové samosprávy*

Cíl: cílem této přednášky je, aby studenti byli s to vymezit v tom podstatném organizaci veřejné správy, tj. charakterizovat pojem organizace a organizační principy veřejné správy, jakož i přiblížit strukturu veřejné správy a subjekty ji vykonávající.

Pojem organizace veřejné správy



- mnohoznačnost pojmu
 - instituce nebo soubor institucí
 - struktura
 - systém určitého organizačního uspořádání
 - činnost(i) organizačního charakteru
 - tzv. formální a tzv. neformální organizace
 - reorganizace



Organizační principy veřejné správy a jejich uplatnění

organizačně technické systémy veřejné správy

uplatnění příslušných organizačních principů ve veřejné správě umožňuje rozlišovat následující tzv. organizačně technické systémy veřejné správy:

- systém centralizované  decentralizované, koncentrované 
dekoncentrované správy
- systém územní a rezortní
- systém monokratický a kolegiální
- systém volební a jmenovací
- systém úřední a neúřední

Organizační struktura veřejné správy

- vláda
- ústřední orgány státní správy
 - správní úřady s celostátní působností
- územně dekoncentrované /specializované/ orgány státní správy
- veřejné bezpečnostní sbory
- nezávislé správní úřady
- územní subjekty /orgány/ veřejné správy s všeobecnou působností
- subjekty /orgány/ zájmové samosprávy

Subjekty vykonávající veřejnou správu

vláda

stát

- vláda je (podle ústavní úpravy) vrcholný (kolegiální) orgán výkonné moci; disponuje tzv. všeobecnou působností a v tomto smyslu je také vrcholným koncepčním a řídicím orgánem výkonu státní správy; řídí, sjednocuje a kontroluje činnost ministerstev
- úkoly spojené s odborným, organizačním a technickým zabezpečením činnosti vlády České republiky a jejich orgánů plní *Úřad vlády České republiky*;
- vláda může zřídit jako svůj poradní orgán *Legislativní radu*. V jejím čele stojí člen vlády
- vláda se skládá z předsedy, místopředsedů a jednotlivých ministrů vlády; funkce člena vlády je neslučitelná s funkcí člena Ústavního soudu; mimo to člen vlády nesmí vykonávat ani další činnosti, jejichž povaha odporuje výkonu dané funkce
- **normotvorná pravomoc** vlády: *nařízení vlády* (ExtNorSprAkt) + *usnesení vlády* (InterNorSprAkt)

Subjekty vykonávající veřejnou správu stát

ministerstva a jiné ústřední správní úřady

- **ministerstva** jsou monokratické orgány ústřední státní správy, v jejichž čele *stojí člen vlády*
- **jiné (další) ústřední správní úřady** jsou monokratické orgány státní správy, v jejichž čele *člen vlády nestojí*
- právní postavení **ústředních orgánů státní správy** je v současné době upraveno ve vazbě na úst. zák. č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, zákonem ČNR č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Subjekty vykonávající veřejnou správu stát

- podle současného právního stavu jsou ústředními orgány státní správy, resp. ústředními správními úřady:
 - **ministerstva** (v čele stojí člen vlády):
 - správa administrativně – politická*
Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo zahraničních věcí
 - správa sociálně – kulturní*
Ministerstvo kultury, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo práce a sociálních věcí
 - správa hospodářská*
Ministerstvo financí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo životního prostředí

Subjekty vykonávající veřejnou správu stát

- **jiné, resp. další ústřední správní úřady** (v čele nestojí člen vlády):

1. Český statistický úřad, 2. Český úřad zeměměřický a katastrální, 3. Český báňský úřad, 4. Úřad průmyslového vlastnictví, 5. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, 6. Správa státních hmotných rezerv, 7. Státní úřad pro jadernou bezpečnost, 8. Národní bezpečnostní úřad, 9. Energetický regulační úřad, 10. Úřad vlády České republiky, 11. Český telekomunikační úřad, 12. Úřad pro ochranu osobních údajů, 13. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, 14. Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí, 15. Úřad pro přístup k dopravní infrastruktuře, 16. Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost, 17. Národní sportovní agentura

Subjekty vykonávající veřejnou správu stát

- ministerstva a ostatní ústřední správní úřady se ve veškeré své činnosti řídí ústavními a ostatními zákony a usneseními vlády
- v okruhu své působnosti plní úkoly stanovené v zákonech a v jiných obecně závazných právních předpisech a úkoly vyplývající z členství České republiky v Evropské unii a v ostatních integračních seskupeních a mezinárodních organizacích, pokud jsou pro Českou republiku závazné
- posláním těchto orgánů je: v souvislosti s plněním jejich úkolů, mj.:
 - zpracovávat koncepce rozvoje svěřených odvětví a řešit stěžejní otázky
 - za svěřená odvětví předkládat vládě podklady potřebné pro sestavení návrhu státního rozpočtu a pro přípravu jiných opatření širšího dosahu
 - zaujímat stanoviska k návrhům, předkládaným vládě jinými ministerstvy a ostatními ústředními orgány státní správy, pokud se týkají okruhu jejich působnosti

Subjekty vykonávající veřejnou správu stát

- připravují návrhy zákonů a jiných právních předpisů týkajících se věcí, které patří do jejich působnosti, jakož i návrhy, jejichž přípravu jim uložila vláda
- na svých úsecích přijímají vlastní závazné předpisy, a to: *vyhlášky* a *směrnice*
- navzájem si tyto orgány také vyměňují potřebné informace a podklady
- nižší orgány státní správy jim podávají zprávy a sdělují údaje, které si ministerstva a jiné ústřední správní úřady vyžádají v rozsahu nezbytně nutném pro plnění svých úkolů
- diferenciací ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy souvisí s jejich **diferencovaně vymezenou působností** podle aktuálně platné a účinné právní úpravy

Subjekty vykonávající veřejnou správu stát


územně dekoncentrované orgány státní správy

- územně dekoncentrované orgány státní správy jsou **specializované orgány**, které existují a působí v jednotlivých územních jednotkách územní organizace státu na základě ustanovení zvláštních zákonů; jde o orgány zpravidla přímo odvozované od některých ústředních orgánů státní správy
- dané orgány se specializují na některý úsek státní správy nebo jen část takového úseku, či jen na některé činnosti, případně jen na zvláštní funkci výkonu státní správy /např. na inspekci/
- zřizují se v případech, kdy vzhledem k jejich úzce specializovaně pojaté působnosti by ji nebylo dobře možné vykonávat orgány obcí či krajů, jako orgány s všeobecnou působností, a kdy ji současně není možné vykonávat samotnými ústředními orgány státní správy z centra
- jejich územní působnost se přitom vždy nekryje s územním členěním státu /viz zák. č. 51/2020 Sb. *o územně správním členění státu* / a pokud se s ním kryje, nebývají zpravidla tyto orgány zřizovány na všech úrovních územního členění

Subjekty vykonávající veřejnou správu stát

- v současné době se jedná zejména o **tyto** specializované **územní orgány** státní správy:
 - *krajská vojenská velitelství* (zákon č. 585/2004 Sb., branný zákon)
 - *krajská ředitelství policie* (zákon č. 273/2008 Sb., o policii ČR)
 - *zeměměřické a katastrální inspektoráty* (7 obvodů), a *katastrální úřady* pro jednotlivé kraje (zákon č. 359/1992 Sb., o zeměměřických a katastrálních orgánech)
 - *územní inspektoráty*
 - Státní energetické inspekce – v krajích (zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon),
 - Státní zemědělské a potravinářské inspekce – 7 obvodů (zákon č. 146/2002, o SZaPI),
 - České obchodní inspekce – 7 obvodů (zákon č. 64/1986 Sb., o ČOI)
 - *krajské veterinární správy* (zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon)
 - *krajské hygienické stanice*, s územními pracovišti (zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví)
 - *oblastní inspektoráty práce* - 8 obvodů – navazují na Státní úřad inspekce práce (zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce)
 - *obvodní báňské úřady* – 9 obvodů – navazují na Český báňský úřad (zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a státní báňské správě)
 - *Generální ředitelství cel, celní úřady* (zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě ČR)
 - *Česká správy sociálního zabezpečení a územní (okresní) správy sociálního zabezpečení* (zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění SZ)
 - *Generální finanční ředitelství, Odvolací finanční ředitelství a finanční úřady* (zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě ČR)

Subjekty vykonávající veřejnou správu stát

- ve 90. letech 20. století se u nás projevovala poměrně silná tendence k vytváření dalších specializovaných územních orgánů státní správy a vyčleňování příslušných působností z působnosti dřívějších okresních úřadů; po r. 2000 se pak postupně začala organizace těchto územních orgánů sladovat s územními obvody krajského samosprávného uspořádání 
- opodstatněnost existence specializovaných územních orgánů je nutno v souladu s jejich posláním hledat především v účelnosti a míře jejich speciálního zaměření; územně dekoncentrované (specializované) orgány státní správy jsou nyní pojaty tak, že doplňují strukturu orgánů obcí a krajů jako subjektů veřejné správy s všeobecnou působností na daném území, a společně s nimi tak tvoří relativně ucelený systém územní veřejné správy




Subjekty vykonávající veřejnou správu územní samosprávné celky

- **obce** (základní územní samosprávné celky)
 - zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)
 - zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii
 - zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností
 - zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí
 - zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů
- **kraje** (vyšší územní samosprávné celky: 13 krajů + hl. m. Praha)
 - zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)
 - zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze
 - zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů
 - zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů
 - zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje

Subjekty vykonávající veřejnou správu územní samosprávné celky




členění obcí

- *kategorizace obcí* 
 - obce (tzv. jedničkové)
 - obce s pověřeným obecním úřadem (tzv. dvojkové)
 - obce s rozšířenou působností (tzv. trojkové)
- *další členění* 
 - obec
 - město a městys 
 - statutární město
 - hl. m. Praha

Subjekty vykonávající veřejnou správu územní samosprávné celky

orgány obce

- zastupitelstvo obce
 - výbory zastupitelstva
- rada obce
 - komise rady
- starosta
- obecní úřad (tajemník) 
- zvláštní orgány obce
- obecní policie


Subjekty vykonávající veřejnou správu územní samosprávné celky



orgány kraje

- zastupitelstvo kraje
 - výbory zastupitelstva
- rada kraje
 - komise rady
- hejtman
- krajský úřad (ředitel KÚ)
- zvláštní orgány kraje

Subjekty vykonávající veřejnou správu subjekty zájmové samosprávy

- zájmová samospráva zahrnuje zejm. samosprávu svobodných povolání (tzv. profesní samosprávu) a samosprávu vysokých škol (tzv. akademickou samosprávu)
- dělení subjektů zájmové samosprávy:
 - 1. profesní komory s povinným členstvím 
 - 2. komory s nepovinným členstvím
 - 3. vysoké školy

Subjekty vykonávající veřejnou správu subjekty zájmové samosprávy

profesní komory s povinným členstvím

- zákonem zřízené právnické osoby povinně sdružující osoby určitého povolání

- v současné době existují tyto komory:
 - a) se sídlem v Brně
 - Exekutorská komora ČR (z. č. 120/2000 Sb.)
 - Komora daňových poradců ČR (z. č. 523/1992 Sb.)
 - Komora patentových zástupců ČR (z. č. 417/2004 Sb.)
 - Komora veterinárních lékařů ČR (z. č. 381/ 1991 Sb.)
 - b) se sídlem v Olomouci - Česká lékařská komora (z. č. 220/1991 Sb.)
 - c) se sídlem v Praze
 - Česká advokátní komora (z. č. 85/1996 Sb.)
 - Česká komora architektů (z. č. 360/1992 Sb.)
 - Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (z. č. 360/1992 Sb.)
 - Komora auditorů České republiky (z. č. 93/2009 Sb.)
 - Notářská komora České republiky (č. 358/1992 Sb.)
 - Česká stomatologická komora (z. č. 220/1991 Sb.)
 - Česká lékárnická komora (z. č. 220/1991 Sb.)

Subjekty vykonávající veřejnou správu

subjekty zájmové samosprávy

- sdružují samostatně výdělečně činné *fyzické osoby* v činnostech stanovených zákonem (zejm. v oblasti tzv. svobodných povolání)
- členy nemohou být právnické osoby
- na vstup do komory existuje *právní nárok*, a to po splnění zákonných předpokladů (zejm. potřebné odborné kvalifikace)
- předmětné profese nelze vykonávat bez členství v dané komoře (takový výkon povolání by byl neoprávněným podnikáním ve smyslu trestněprávních předpisů)
- každá komora má *soustavu svých orgánů*; ač se názvy těchto orgánů u jednotlivých komor liší, vždy zde najdeme nějaký orgán typu orgánu vrcholného (normotvorného), výkonného, kontrolního a disciplinárního

Subjekty vykonávající veřejnou správu subjekty zájmové samosprávy

komory s nepovinným členstvím

- členy mohou být nejen *fyzické*, ale *i právnické osoby*
- příslušnost k dané komoře není podmínkou výkonu určité profese
- v současnosti existují dvě komory tohoto typu:
 - Hospodářská komora ČR se sídlem v Praze
 - Agrární komora ČR se sídlem v Olomouci
- obě komory jsou zřízeny jedním zákonem (z. č. 301/1992 Sb.) jako právnické osoby, ale *nemají* žádná veřejnomocenská oprávnění vůči svým členům


Subjekty vykonávající veřejnou správu subjekty zájmové samosprávy

vysoké školy

- tradice vysokoškolské samosprávy sahá až do středověku - stávající právní úprava (z. č. 111/1998 Sb., o vysokých školách) na tuto tradici navazuje
- VŠ jako samosprávné korporace a nejvyšší článek vzdělávací soustavy představují vrcholná centra vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti; hrají klíčovou úlohu ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti
- samospráva VŠ se projevuje mj. tím, že je garantováno, že nikdo kromě VŠ nemá právo:
 - přiznávat akademické tituly
 - konat habilitační řízení
 - konat řízení ke jmenování profesorem
 - používat akademické insignie
 - konat akademické obřady

Subjekty vykonávající veřejnou správu subjekty zájmové samosprávy

akademická obec a orgány veřejné vysoké školy

- *akademickou obec* tvoří akademičtí pracovníci a studenti
- vůle akademické obce je vykonávána prostřednictvím **orgánů vysoké školy**, jimiž jsou: 
 - a) akademický senát
 - b) rektor
 - c) vědecká rada nebo umělecká rada
 - d) rada pro vnitřní hodnocení
 - e) disciplinární komise

 - f) správní rada veřejné vysoké školy
 - g) kvestor

Prameny ke studiu

- Skulová, S. a kol.: Základy správní vědy. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2023, s. 60-75
- Průcha, P.: Správní právo, obecná část. 9. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2024, s. 140 a násl.
- Horzinková, E. – Novotný, V.: Základy organizace veřejné správy v ČR. 3. vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013
- Kopecký, M. Právní postavení obcí a krajů – základy komunálního práva. Wolters Kluwer, 2010